№ 10 ՈՒՐԲԱԹ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 17

1903

ՈՒՐԲԱԹ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 17 № 10

ԵՐԵՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Բաժանորդութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Սարգիս Մարտիրոսեան Նուռնուփարեանց և Նատալիա Ցոլեանեան Նուռնուփարեանցները ցաւօք սրտի յայտնում են բարեկամներին և ծանօթներին առաջինը իր Թանգագին և անմոռանալի հօր, իսկ երկրորդը իր սկեսրայր

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ ՆՈՒՆՈՒՓԱՐԵԱՆՑԻ

երկարատև հիւանդութիւնից առաջացած մահը, որ տեղի ունեցաւ յունվարի 14-ին։ Ամբիծքը չաքաթ երեկոյեան, յունվարի 18-ին, երեկոյեան 6 ժամին. իսկ Թաղումը յունվարի 19-ին, կիրակի օրը, առաւօտեան 10 ժամին, իր սեփական տնից (Բօզօվայա հրապարակ) դէպի Էջմիածնեցւոց ս. Գէորգ եկեղեցին և այնտեղից դէպի Խօջիվանքի գերեզմանատունը։

2—3

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Սփոփանք Թշուառների համար.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ամօթ է. Մի՞թէ ճիշտ չէ. Նամակ Խմբագրութեան. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մօտաւոր Արևելքի ապագան։ Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Քրիստոնեայ քիւրդերը Պարսկաստանում.

ՍՓՈՓԱՆՔ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Մեր ընթերցողները անշուշտ ուշադրութիւն են դարձրել այն հանգամանքի վրա, որ վերջին տարիներս զանազան տեղերում փորձեր են անում երեկոյթներ սարքել աղքատների և զրկվածների համար, օրինակ Թաթախման գիշերը, Նոր տարվայ օրը և ուրիշ նշանաւոր դէպքերում։ Ինտելիգենտ և ունևոր դասակարգի անձինք, այդ օրերը չփվելով բաղդի հարուածներին ենթարկված անձերի հետ, աշխատում են սփոփել նրանց իրանց ներկայութեամբ և կարեկցութեամբ։ Նոյն նպատակով կազմակերպվում են տօնածառեր հասակաւորների և փոքրիկների համար, հանրամատչելի ներկայացումներ և ուրիշ զուարճութիւններ։

Այդ երեկոյթները ինքն ըստ ինքեան դեռ մի լուրջ գործ չեն կատարում, բայց իբրև մի արտայայտութիւն այնպիսի յարաբերութիւնների, որոնց զարգանալը ցանկալի է ապագայում, արժանի են ուշադրութեան։ Եթէ արդարև մեր ինտելիգենտ և ունևոր դասակարգերի մէջ զարգանար աւելի ուշիմ և խելացի վերաբերմունք դէպի աղքատակութեան զրկված և տանջված դասակարգերը, եթէ իւրաքանչիւր մարդու համար բարոյական պարտաւորութիւն դառնար հոգատար լինել իր Թշուառացած եղբայրակցի մասին, եթէ դասակարգերի մէջ եղած խտրութիւնը գործնական ձևեր գտնէր կամաց կամաց մեղմանալու և չքանալու—դա մեծ առաջադիմութիւն կը լինէր մեր հասարակութեան համար, որի մէջ շատ կան զրկվածներ և Թշուառներ։

Երեկոյթները, որոնք ներկայումս կազմակերպվում են մեր յիշած նպատակով, զարթեցրել են հետաքրքրութիւն և ըստ երևոյթին ապագայում նրանք պէտք է կրկնվեն աւելի ևս մեծ չափով ու ծաւալով։ Սակայն մենք կը ցանկանայինք յիշեցնել, որ երեկոյթները որքան ինքն ըստ ինքեան գրաւիչ և մխիթարիչ չը լինեն այն անձանց համար, որոնց համար նրանք տրվում են, այնուամենայնիւ նրանք շատ քիչ են իսկական մխիթարութիւն և էական սփոփանք ընծայելու զրկվածին։ Երեկոյթները իրանց կարգին՝ Թող մի քանի ժամով զուարճութիւն պատճառեն խեղճ մարդկանց, բայց անհրաժեշտ է դրանով չը բաւականանալ և Թշուառացած մարդկանց մասին հոգատարութիւնը աւելի էական և լուրջ հիմունքների վրա հաստատել։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՄՕԹ Է

Ուրախ ժպիտ անցաւ իմ երեսից, երբ գործից վերադառնալով տուն՝ սեղանիս վրա գտայ Ջգրաշէն եկեղեցու երէցփոխի ուղարկած հրաւէրը։ Երէցփոխը հրաւիրում էր նոյն եկեղեցու ծխականներին խորհրդակցութեան և որպէս զի բոլոր ծուխը ստանայ հրաւիրաթերթը, ուղարկել էր քահանաների միջոցով, տնօրհնէքի ժամանակ յանձնելու։ Այսպիսով վերանում էր ներկայ չը գտնվելու պատճառաբանութեան գլխաւոր հիմքը, թէ հրաւէր չենք ստացել։

Ասում եմ, ուրախ ժպիտը անցաւ երեսիս, երբ ես կարդացի այդ հրաւէրը։ Ահա մի մարդ, որ ստնատակ չէ տալիս ծխի, ժողովրդի իրաւունքները, և հրաւիրում է նրան խորհրդակցութեան։ Ո՞րքան համակրելի վարմունք։ Ես աչքի առաջ ունենալով, որ Աւետեաց եկեղեցին ունի մօտ 800 տուն ծուխ, որի կէսից աւելին ինտելիգենտ դասն է կազմում, հաւատացած էի, որ այդ օրը, ամսիս 12-ին, մեծ բազմութիւն կը գտնեմ եկեղեցում։

Կիրակի օրը, նշանակած ժամին, ես գնում եմ. խուռն բազմութիւն լցրել էր եկեղեցին. քառաձայն խումբը ներդաշնակ երգում էր։ Սկզբում չիմանալով այդ բազմութեան ներկայութեան պատճառը, ես կարծում էի, թէ դրանք հաւաքվել են երէցփոխի հրաւէրի հիման վրա։

Ժամասացութիւնը շարունակվում էր և քիչ յետոյ ես իմացայ, որ այդ օրը պէտք է կատարվէր հոգեհանգիստ հանգուցեալ Ղորղանեանի մահվան տարեդարձի առիթով։ Բայց ես չէի կամենում հաւատալ, որ այդքան բազմութեան մէջ գոնէ կէսը մեր ծխականներից չէր լինիլ։ Երգեցողութիւնը վերջացաւ, հոգեհանգիստը կատարվեց, եպիսկոպոսը գնաց և նրա ետևից էլ ժողովուրդը սկսեց ցրվել։ Անցաւ մի քառորդ ժամ. ես տեսայ եկեղեցին դատարկվել էր, մնացել էին մեր ծխականներից միայն երկուսը և ես դռան առաջ կանգնած։ Ես էլ, չը կարողանալով զսպել զայրոյթս, Թողի և հեռացայ։

Ինչ մի անյետաձգելի գործ կարող էր լինել, որ արգելել էր մեր ծխականներին խորհրդի գալու։ Ես կարծում եմ, ոչ մի գործ չը կար, գոնէ իմ տեսածներս այդպէս համոզեցին ինձ. դրանցից մի մասը տանը նստած իր խանումխաթունի հետ էր մասլահաթ անում. մի մասը ժողովարաններում և մասնաւոր տներում նստած Թղթախաղութեամբ և զարեր գլորելով էր զբաղված, իսկ մեր երիտասարդ ոյժը, այդ մեր յոյս ու ապաւէնը, Գօլօվինսկու վրա յետ ու առաջ անցնում, լկտի պատմուածքներով զբաղվում և մէջ ընդ մէջ համեմում իր պատմութիւնը, անտեղի խօսքեր շպրտելով անցնող օրիորդների կամ տիկինների հասցէին...

Ի՞նչ անուն տանք այս վարմունքին. եկեղեցին ունենայ այսչափ ծուխ և միայն 2—3 մարդ հետաքրքրվի, ժողովի գայ... Ամօթ է. Մեր ծուխը կազմված է բժիշկներից, փաստաբաններից, ինժեներներից, ուսուցիչներից, հաշուապահներից և այսպիսի ճոճուն անուն կրող ինտելիգենտ դասակարգից, որոնք ամեն տեղ և ամեն անգամ խօսում, վիճում են, պաշտպանում են ծխականների իրաւունքն ու արհամարհում նրան ստնատակ տուողին, և այժմ, երբ մի երէցփոխ դրանց փայփայած միտքը կամենում է իրագործել և խորհրդի է հրաւիրում, ոչ մէկը չէ կամենում լսել։ Այսչափ անտարբերութիւն դէպի հասարակական գործը ես կարծում եմ ոչ մի ազգի մէջ չի լինիլ։ Էլ ինչո՞ւ էք ասում, թէ երէցփոխները եկեղեցին կողոպտում են, հոգևորականները իրանց տեղում չեն, տիրացուները տգէտ և անուս են, երբ դուք չէք հետաքրքրվում, տէրութիւն չէք անում ձեր տանը, ձեր եկեղեցուն. գուցէ ինչ մի անյետաձգելի և կարևոր խնդիր կար վճռելու, և դուք արհամարում էք այդ. կարծեմ մի այդպիսի հրաւէր առաջին անգամն էինք ստանում։ Ամենայն օր զբաղված էք ձեր անձնական գործերը, հաշիւները կարգի բերելով, ձեր պաշտօնեաների և գործակատարների մէջ լաւ ու վատ անելով, տարվայ մէջ մի երկու օր էլ, մի քանի ժամ նուիրեցէք ձեր ծուխի հոգսերի, կարիքների, հաշիւների կարգաւորելուն։

Գոնէ օտարներից ամաչենք... Ամօթ է.

Հայ.

ՄԻ՞ԹԷ ՃԻՇՏ ՉԷ

(Նամակ խմբագրութեան)

Պ. Փարոսը «Մշակի» 287-րդ համարում տպած իր նամակով ստիպում է ինձ էլի մի քանի խօսք ասել մեր հոգևոր կառավարութեան արդի գործունէութեան մասին, որին նա այնպիսի անաջող կերպով ջանում է պաշտպանել։

Նա զարմանում է, որ ես Թոյլ եմ տուել ինձ հոգևոր կառավարութեան ու յաջորդարանին յատկացրած եկեղեցապատկան երկյարկանի շինութիւնը պալատանման անուանել։ Գանձակի

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՔԻՒՐԴԵՐԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆՈՒՄ

II

Այդ մի բուռը հայերը ցրված են զանազան քրդաբնակ գիւղերում, ապրում են խառն և կազմելով փոքրամասնութիւն, գրեթէ շատ չնչին տոկոս, հետզհետէ, տարիների ընթացքում, ազդվել են նրանցից, ընդօրինակել և ընդունել են նրանց սովորութիւնները, նրանց նիստ ու կացը, յարաբերութիւնները, միանգամայն կերպարանափոխվել նոյն իսկ արտաքինը, նրանց նման ածիլվում, նրանց նման խուզվում և հագնվում, գրեթէ ոչնչով չեն տարբերվում։ Մարաղացիներն էլ այդ կողմից շատ չեն տարբերվում նրանցից. ես վերջերս տեսայ մի խումբ մարաղացիների, որոնք միանգամայն նման էին Թուրքերին։

Այդ գաւառների հայերը ոչ միայն փոխվել են այդ կողմից, աղաւաղվել, փոխվել է նաև նրանց լեզուն։ Գաւառամասերում տիրապետող լեզուն քիւրդերէնն է։ Քիւրդերէն են խօսում և՛ հայերը, և ասորիները, և հրէաները...

Այնտեղ, այսպէս ասած, կան ոչ թէ հայեր, այլ քրիստոնեայ քիւրդեր։ Հայերի շատ աննշան մասը գիտէ, այն էլ վայ այդպիսի գիտնալուն, իր մայրենի լեզուն, ի հարկէ միմիայն խօսել։ Սուլդուզում և նրա շրջակայքում քրդախօս և Թուրքախօս հայերի Թիւը հասնում է 120-ի, իսկ Բարանդուզում 1500։ Միւս գաւառամասերի և գիւղերի հայերը գրեթէ բոլորն էլ, շատ քիչ բացառութեամբ, Թուրքախօս և քրդախօս են, ի հարկէ մեծ մասը քրդախօս։

Այս գաւառակները 1898 Թւին, ինչպէս ցոյց է տալիս առաջնորդարանի այդ Թւին կազմած վիճակագրութիւնը, ունեցել են միմիայն 6 քահանայ։ Նոյնն է և այժմ գրեթէ անփոփոխ, եթէ չասենք, աւելի վատ։ Շատ գիւղեր միանգամայն զուրկ են եկեղեցուց, չունեն քահանաներ. երեխաները մեծանում են առանց կնունքի, մեռելները օրերով մնում են անթաղ տանը, մինչև մօտակայ գիւղերից կամ Ուրմիից գալիս է քահանայ, շատ անգամ էլ հէնց գիւղացիները առանց արարողութիւնների Թաղում են մեռելը, կամ փոքր ինչ կարդալ գիտցող մի տիրացու կարդում է Աւետարանից մի գլուխ։

Ահա այդ անկիւնը, մարդ—արարածների այդ փոքրիկ աշխարհը։ Եւ սա առասպել չէ, միանգամայն ցաւալի իրականութիւն։

Իսկ ինչ է անում առաջնորդարանը, ինչի համար է հապա նա, անշուշտ կը բացականչէ ընթերցողը։ Այդ հարցերի պատասխանը յետոյ, բայց այժմ այսքանս գիտցէք, որ առաջնորդները ընդհանրապէս շատ քիչ, գրեթէ երբէք, ուշադրութիւն չեն դարձրել այդ քրիստոնեայ քրդերի վրա և չեն դարձնում, այն ինչ իրանց մտածմունքի ամենաառաջին և լուրջ խնդիրը պիտի լինէին։

Հայը կորչում է. բացառութիւններ չեն անշուշտ այն օրինակները, որ հայը ամուսնանում է քրդի հետ, իսկ եթէ տան մէջ տղամարդ չը կայ, այն ժամանակ քիւրդը կամ Թուրքը ամուսնանում է, Թէկուզ բռնութեամբ, տան կնոջ կամ աղջկայ հետ և այդ ընտանիքն էլ բնականաբար դառնում է քիւրդ։ Սեփական ոչինչ չը կայ։ Շատ գիւղերում տունն էլ գիւղացունը չէ. գիւղատէրն է տներ շինում և յանձնում իր ճորտերին, իսկ երբ քէֆն ուզենայ՝ կարող է Թիից բռնել և դուրս նետել։

Իրանց այս անտանելի վիճակը Թեթևացնելու համար հայերը սիրով ընդունում են իրանց մէջ այլազգի քարոզիչներ և դաւանափոխ լինում։ Բողոքական միսիօնարները վաղուց սկսել են այնտեղ իրանց պրօպագանդան. այժմ ունեն մի երկու դպրոց, բայց Աստուած դպրոց համարէ. այդ դպրոցները կառավարում են չարչի և տիրացու ուսուցիչներ, որոնք իրանց ողորմելի մտաւոր պաշարով բոլորովին անկարող են կեանքի մէջ փոփոխութիւն մտցնել, օգուտներ տալ։ Նրանք առհասարակ, ինչպէս ամեն տեղ, նոյնպէս և այստեղ, ձգտում են մարդիկ որսալ։ Եւ նրանք աւելի շատ աջողութիւն ունեցել են ասորիների մէջ, քան հայերի։

Կանանց բարեգործական միացեալ ընկերութիւնն էլ մի երկու խեղճ ու կրակ դպրոց է պահում այդ գաւառամասերում, որոնք, ինչպէս պատմում են ականատեսները, ոչնչով բարձր չեն խալիֆայական դպրոցներից. ուսուցիչները Թերուսներ, հազիւ գրագիտութիւն իմացող չարչիներ։ Ի՞նչ սերունդ պիտի պատրաստեն նրանք։ Բայց, ինչպէս իմացայ, Մարաղայում մի խումբ մարդիկ, որոնք ղեկավարում են Մարաղայի ընթերցանութեան գործը և մեծ եռանդով առաջ են տանում, մտածում են գրագիտութիւն և ընթերցանութիւն տարածել քրիստոնեայ քիւրդերի մէջ։ Այդ միտքը և ձեռնարկութիւնը միանգամայն արժանի է ոգևորութեան և համակրանքի։ Թող մեծ եռանդով և յոյսով ձգտեն իրագործել և առաջ տանել այդ օգտաւէտ գործը, իսկ մեր հեղինակները և Թարգմանիչները Թող չտապեն իրանց երկերից ուղարկել նրանց, որով ահագին ծառայութիւն արած կը լինեն նրանց և դիւրութեամբ հնարաւորութիւն կունենան հասնել իրանց նպատակին, այն էլ լայն կերպով *).

III

Այս ձեռնարկութիւնները—դպրոցներ և գրագիտութիւն տարածել, անշուշտ առանց հետևանքի չեն անցնի, կունենան անպայման իրանց օգուտները, բայց ի հարկէ շատ աննշան չափով. մի քանի այդպիսի ողորմելի դպրոցներ ինչ կարող են անել. գրեթէ ոչինչ։ Այս ձևով մենք չենք կարող հեշտութեամբ ազատել նրանց կորստից։ Անհրաժեշտ է աւելի մեծ ուշադրութիւն, պէտք է իւրաքանչիւր գիւղ ունենայ իր դպրոցը, եթէ ոչ բոլորը, գոնէ գլխաւոր գիւղերում լինեն կանոնաւոր դպրոցներ, յանձնված պատրաստված ուսուցիչների։ Բացի այդ, պէտք է, նոյն իսկ անհրաժեշտ, որ ամեն մի

*) Ահա նրանց հասցէն՝ Մարաղա. „Ալէքսանդր Երիցեան“ գրադարան։ Հասցէն ի հարկէ Փրանսերէն գրած.

համար այդ շինութիւնը ոչ թէ պալատանման է, այլ ուղղակի պալատ է. անշուք, հասարակ, խղճուկ տուն կարող է համարվել նա միայն վիշկա-ֆօնտանային բղէտներով վալալված, գիշեր-ցերեկ տասնեակ հազարների հասնող հօնօրարների մասին երազող մարդու աչքում... Մեզ պէս քչով «եօլա» գնացող «պլէբէյների» աչքում նա մի այնպիսի պալատ է, որը Գանձակի պէս քաղաքում անգամ, եթէ վարձով տրվի, կարող է տարին առնուազը 1000 ր. եկամուտ բերել (միմիայն վերի յարկը), որից 500 ր. կարելի է մի տուն վարձել հոգևոր կառավարութեան ու յաջորդարանի համար, իսկ մնացած 500 րուբլով մի առանձին ձեռնհաս կրօնուսոյց պահել քաղաքի դպրոցներից որ և է մինում, դիցուք օրիորդաց գիմնազիայում, որտեղ 300 հոգուց աւել հայ աղջիկներ այժմ, հակառակ գիմնազիայի վարչութեան բարի ցանկութեան, զուրկ են կրօնն ու նրա դասախօսման լեզուն քիչ-շատ բաւարար սովորելու հնարաւորութիւնից...

Նոյն անգնահատելի բարիքը կարելի է անել քաղաքային դպրոցին, որտեղ 500 հոգի հայ աշակերտներ գտնվում են դարձեալ նոյն անմխիթար պայմանների մէջ՝ շնորհիւ այն բանի միայն, որ դպրոցը չունի նիւթական միջոցներ, իսկ քաղաքացիք ու հոգևոր վարչութիւնը այնքան են մտածում այնտեղ դաստիարակվող հարիւրաւոր պատանիների կրօնական կարիքների մասին, ինչքան տողերիս գրողը զուլուսների արդի մտաւոր ու բարոյական առաջադիմութեան մասին...

Խօսելով հոգևոր կառավարութեան մի առաջադրութեան առիթով, մենք այն չը համարեցինք ու չենք համարում մի լուր, այլ վերոյիշեալ հիմնարկութիւնը բնորոշող մի [illegible]։ Այդպիսի չնչին հարցի մասին, ինչպէս է ատաղձագործին սուրբին յարկից հեռացնելը, նա գրագրութիւն է սկսում, պաշտօնական թղթեր է գրում, իսկ մի անգամ գոնէ նրա մտքով անցե՞լ է մի հատիկ թուղթ անգամ գրել որ և է գիւղական քահանայի՝ իմանալու համար, թէ ինչպէս է դաս տալիս նա կրօնն ու լեզուն իր գիւղի կառավարչական դպրոցում. մի վայրկեան գոնէ մի մազաչափ անգամ հետաքրքրվե՞լ է նա այդ հարցով, փորձե՞լ է իմանալ՝ թէ գիւղական քահանան ինչ բան է աւելի սիրով ու եռանդով յաճախում՝ կրօնի ու լեզուի դասերը, թէ իր սրտին այնքան մօտ քէլեխները... Այժմեան բոլոր գիւղական կառավարչական դպրոցներում հիմնական առարկաների թւում են հաշւում նաև կրօնն ու նրա դասախօսման լեզուն։ Այդ երկու առարկաները համարեա բացառապէս դասախօսում են քահանաները։ Նրանց վերահսկումը, կօնտրօլը, բացի ուսումնարանական իշխանութիւնից, պատկանում է նաև հոգևոր իշխանութեան, ինչպէս ընդունված է նաև քաղաքներում։ Գիտէ՞ արդեօք այդ մեր հոգևոր իշխանութիւնը, յայտնի՞ է նրան, թէ իր ընդարձակ վիճակի որ գիւղում ինչ տիպի դպրոց կայ և ով է այնտեղ դասախօսում կրօնն ու լեզուն և ինչպէս է դասախօսում. ոչ, ի հարկէ։ Մի անգամ գոնէ որ և է մէկը հոգևոր կառավարութեան անդորրասէր անդամներից բարեհաճել է այցելել որ և է գիւղական դպրոց ու քննել աշակերտներին կրօնից. ոչ ևս առաւել։

Ինձ պատահել է խօսել ժողովրդական դպրոցների տեսուչներից մէկի հետ գիւղական կրօնուսոյցների ու այն կօնտրօլի մասին, որը անհրաժեշտ է, ինչպէս նաև քաղաքներում, նրանց քիչ-շատ աշխատեցնել տալու, տէրտէրական ծուլութիւնից ու անհոգութիւնից սթափեցնելու համար... Ինձ պատասխանել են, որ այդ կօնտրօլը կարող է մեծ աջողութեամբ իր ձեռքն առնել հոգևոր իշխանութիւնը, եթէ միայն նա ժամանակ ու ցանկութիւն ունենայ այդ գործով զբաղվելու։ Աւելորդ է ասել, որ ժամանակ ունի նա անչափ, իսկ աշխատելու, գործելու, իր հօտին, ժողովրդին ծառայելու ցանկութիւնը նրա մէջ պէտք է փնտռել ամենազօրեղ խոշորացոյցներով... Այդ միջոցով մի բան գտնելը գուցէ աջողվի այնպիսի տիեզերահռչակ գիտնականին, ինչպիսին է պրոֆէսոր Կօխը. մեզ պէս հասարակ մահկանացուն ձեռնունայն կը մնայ, ոչինչ չի գտնիլ...

Պ. Փարոսն ասում է, որ պէտք է մարդասիրաբար վերաբերվել հիւանդներին։ Համաձայն եմ նրա հետ, բայց հասարակութեան, ժողովրդի համար գոյութիւն ունեցող հիմնարկութիւնը հիւանդանոց, մշտական անկելանոց դարձնելուն համաձայն չեմ բնաւ. Պատասխանատու հասարակական պաշտօն կրող հիւանդը, համաձայն պ. Փարոսի տուած խելացի, բայց իր ամբողջ գրուածքին հակասող խորհրդի, պէտք է թողնի իր պաշտօնը ու յանձնէ նրան առողջ, գործունեայ, ժամանակի պահանջներին բաւարարութիւն տուող մարդու։

Եթէ հետևենք պ. Փարոսի միւս խորհրդին—հիւանդի համար կատարեալ անդորրութեան, պարզ ասած, «Բուդդայի արքայութեան» ստեղծելու անհրաժեշտութեան, այն ժամանակ պէտք է ոչ միայն դատարկել սուրբին յարկի խանութները, այլ և հարկաւոր է դադարեցնել փողոցային մշտական աղմուկը, դղրդոցը, կառքերի ու ձիաքարշի երթևեկութիւնը ու այդպիսով լայնածաւալ վիճակի հոգևոր կառավարութեան տունը հիւանդանոց դարձնել «հիւանդի» համար ու անկելանոց զանազան ձրիակերների, կառավարութեան գործունէութեան տօն տուող երես առած փոքրաւորների համար...

Ես առ այժմ չեմ խօսում մեր հոգևոր վարչութեան միւս պատասխանատու պարտաւորութիւնների մասին, որոնցից ոչ մինը քիչ-շատ բաւարար կերպով չէ կատարվում...

Պ. Փարոսն իր յօդուածի սկզբում ասում է ի միջի այլոց... «Երբ մի մարդ նպատակ է դնում իր բոլոր ույժերով ծառայել կղեր ասած դասի շահերին»... Պարտք եմ համարում յայտնել որ ես կղեր ասած դասի շահերին երբեք չեմ ծառայել, չեմ ծառայում ու, յուսով եմ, այսուհետև էլ չեմ ծառայել բնաւ, քանի որ կղերի գոյութիւնը, իբրև առանձին, իր որոշ շահերն ունեցող դասակարգի, կաստայի գոյութիւն ես վնասակար եմ համարում. Կղերը պէտք է գոյութիւն ունենայ ժողովրդի համար, պէտք է ձուլվի նրա հետ, իր շահե- ընդհանրացնէ նրա շահերի հետ ու ծառայէ միմիայն այդ ընդհանուր, բուն ժողովրդական շահերին։ Առանձին կղերական շահեր չը պէտք է երբեք գոյութիւն ունենան. նրանցից շատ ու շատ է տուժել խեղճ ժողովուրդը ամեն ժամանակ ու ամեն երկրում... Մեր անզուգական անմահ ուսուցիչ Գրիգոր Արծրունին անթիւ անգամ այդ կրկնել է. մենք պէտք է միշտ լաւ յիշենք այդ։ Պ. Փարոսին այդ յայտնի պէտք է լինէր. նա բոլորովին անտեղի է մտցրել այդ դարձուածքը իր յօդուածի մէջ։ «Մշակը», հաւատարիմ մնալով իր մեծ հիմնադրի սկզբունքներին, երբեք չի թողլ տայ իր էջերը ծառայեցնել կղերի շահերին. վերջինիս «գործունէութեան» նկարագրութիւնը, նրա տիպիքական ներկայացուցիչների պատկերացումը նրա կաստայական շահերին ծառայել չէ նշանակում։

«Մշակի» 274-րդ համարում տպած նամակով ես, ըստ իմ կարողութեան, կատարել եմ միմիայն իմ բարոյական պարտքը դէպի ժողովուրդը ու նրա համար գոյութիւն ունեցող հիմնարկութիւնը։ Ենթարկվելով խղճիս ձայնին ու նրա թելադրութեամբ նկարագրելով այդ հիմնարկութեան պակասութիւնները, ես խորը համոզված եմ եղել ու եմ, որ ոչ թէ դէպի չարը, այլ դէպի բարին եմ գործադրել իմ գրիչը ու բնաւ չեմ նսեմացրել նրան։

Վերջացնելով սրանով այս պատահական վէճը պ. Փարոսի հետ, ես վերջնական դատավճիռը թողնում եմ միմիայն ընթերցողներին...

Ստ. Տէր-Աւետիքեան

Գանձակ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, յունվարի 16-ին

Րաֆֆիի ծերացած մօրը յանձնելու համար ես այսօր ստացայ «Մշակ» լրագրի խմբագրութիւնից 59 ր. 48 կ., որը նուիրել են հետևեալ անձինք.—Լ. Հայրապետեանց 5 ր., Կարսից Ջամբազեանի դպրոցի աշակերտներ 3 ր. 50 կ., դարձեալ Կարսից՝ աշակերտներ 7 ր., Սօլ. Մարկոսեան 10 ր., Բագուից՝ Թումանեվների գործարանի ծառայողներ 5 ր., եղբ. Մելիք-Մարութեաններ 10 ր., Մեծ-Ղարաքիլիսայից Նալբանդեան 3 ր., Արշակ Գեանջեցեանցի միջոցով հանգանակված 12 ր. 98 կ. և Խաբարօվսկից Յ. Աստապատցեանից 3 ր.։ Այդ գումարը ես անմիջապէս կը հասցնեմ տեղ, պատուիրելով գործակալին յանձնել գումարը Րաֆֆիի մօրը։

Ատրպատականի թեմի առաջնորդ՝
Եղիշէ վարդապետ Մուրադեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Կրասնօվօդսկ, յունվարի 4-ին

Թոյլ տուեցէք «Մշակի» միջոցով յայտնել խորին շնորհակալութիւնս այն մի խումբ պարոններին, որոնք անցեալ թւականի դեկտեմբեր ամսի 8-ին տեղի ունեցած մկրտութեան երեկոյթին, յարգելով խնդիրքս, նուիրեցին իրանց լուման յօգուտ հայ բանտարկեալի բարոյական մխիթարութեան, իսկ ձեզանից խնդրել անցեալ դեկտեմբերի 9-ին խմբագրութեանդ հասցէով փոխադրված տասն րուբլին գործադրել նուիրաբերողների ցանկութեան համաձայն, ձեր բարեհայեցողութեամբ մի հայ ամսաթերթ ուղարկելով Սիբիրայի Իրկուտսկ քաղաքի Ալեքսանդրեան կենտրօնական բանտի գրադարանին հայ բանտարկեալների համար։

Նուիրաբերութեան ընդհանուր գումարից դուրս գալով տասնհինգ կոպէկ փոխադրութեան ծախքը, մնացած յիսուն կոպէկը յանձնել եմ աղքատաց գանձանակին։

Արշաւիր քահ. Վարդանեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Առաջիկայ շաբաթվայ ընթացքում կը վերջանան գիւղատնտեսական կարիքներին նուիրված նահանգական կօմիտէտի պարապմունքները։ Ամսի 21, 22, 23 և 24-ին տեղի կունենան նիստեր՝ վերջացնելու ծրագրի բոլոր կէտերի քննութիւնը և վերջնականապէս խմբագրելու այն զեկուցումը, որ պէտք է ուղարկվի Պետերբուրգ Բարձրագոյն հաստատված խորհրդակցութեան։

—

Թիֆլիսում եղանակը սկսեց փոքր ինչ տաքանալ և ձիւնը սկսեց հալվել։ Քաղաքի շրջակայքում ձիւն շատ կայ լեռնային մասերում։

—

Մեզ հաղորդում են, որ Շիրակի զանազան տեղերում ձիւնի բուքի պատճառով տեղի են ունեցել դժբաղդ դէպքեր մարդկանց հետ։

—

«Գեղարուեստի պալատի» շինութեան հարցը Պետերբուրգում մօտ է իրագործման։ Նրա նախագիծը այժմ ենթարկվում է վերջնական քննութեան և առաջիկայ շինարարական սեզօնի սկզբից մտադրութիւն կայ ձեռնամուխ լինել նրա շինութեան, որ պէտք է կատարվի տնտեսական կերպով։ Այս ձեռնարկութեանը, որ կը նստի մի քանի միլիօն րուբլի, մասնակցում են շատ նկարիչներ, ճարտարապետներ և ամբողջ ընկերութիւններ։ «Գեղարուեստի պալատի» շինութեան համար կարևոր հողաբաժինը Գօլոդայ կղզու վրա ձրիաբար նուիրում է Գեղարուեստի ակադէմիան։ Համաձայն այժմ կազմված նախագծի, «Գեղարուեստի պալատում», բացի ցուցահանդէսների համար յատկացրած ընդարձակ դահլիճներից, թանգարաններից և լսարաններից, կը գտնվեն նաև արհեստանոցներ երիտասարդ նկարիչների համար, ճաշարաններ, հանրակացարաններ, ապաստարաններ ծերացած նկարիչների համար, գեղարուեստի ուսումնարան և այլն։ Մտադրութիւն կայ Գեղարուեստի պալատի սենեակները ձրիաբար տալ ամեն տեսակ ցուցահանդէսներ և ժողովներ կազմակերպողներին։

—

Ալէքսանդր III կայսրի թանգարանի վարչութիւնը՝ կովկասեան ազգագրական իր բաժանմունքի համար՝ գնել է Թիֆլիսի լուսանկար Երմակովից 500 լուսանկարչական պատկերներ, որոնք ներկայացնում են Կովկասի զանազան ազգերի տիպերը։

—

Ֆինանսների մինիստրի կարգադրութեամբ Եկատերինօդարում բացվում է գիւղական-կալուածական բանկի կովկասեան բաժանմունք, որի գործունէութիւնը կը տարածվի Ստավրո-

---

գիւղ ունենայ իր քահանան, կամ երկու մօտիկ գիւղերը ունենան մի քահանայ։

Ահա միակ միջոցը, որով կարող ենք մի յայտնի չափով ազատել հայ տարրը կորչելուց և թոյլ չենք տայ, որ կուլ գնայ տեղական ազգաբնակութեան մէջ, բայց դրանով մենք դեռ չենք ստեղծում նրա համար բարելաւ վիճակ և չենք էլ կարող։ Ցամենայն դէպս իւրաքանչիւր հայի պարտականութիւնն է մտածել այդ մի բուռն հայերի մասին, միջոցներ ձեռք առնել, որքան, ի հարկէ, հնարաւոր է, փրկել նրանց կորստից, կրթութիւն տարածել, սերունդ պատրաստել։ Ամենից շատ այդ պարտականութիւնը ծանրանում է Ատրպատականի առաջնորդի վրա, որին յանձնված է այդ ժողովուրդը, մանաւանդ քահանաներ տալը, այդ միմիայն նրա գործն է, նրա անելիքը։

Բաւական չեն գիւղատէրերի ծանր հարկերը և մի շարք հարստահարութիւնները ու կողոպուտները, որոնք նետել են ժողովրդին սոսկալի թշուառութեան մէջ, որ նոյն իսկ օրվայ ցամաք հացից կարօտ է, առաջնորդարանն էլ մի կողմից է հարկ դնում նրա վրա։ Այս մի քանի օր է, որ առաջնորդի կողմից ուղարկված պաշտօնական անձնաւորութիւնը վերադարձել է այդ գաւառներից, ուր գնացել էր «պտղի» հաւաքելու։ Նա այդ քրիստոնեայ քիւրդերից հաւաքել է 60—70 թուման (120—140 ր.)։ Եւ այդ մեծ, շատ մեծ գումար է տնտեսապէս ընկած այդպիսի ժողովրդի համար։ Շատ մեծ դժուարութեամբ է գումարվել այդ դրամը, շատերն են բողոքել, հակառակվել։

—Ինչու պիտի տանք, ինչ է արել նա մեզ համար մինչև այժմ, պատճառաբանեց մէկը։

—Քահանայ էլ չունենք, որ մեր մեռելները թաղէ, էլ մեր ինչի առաջնորդն է. ինչի պէտք է պտուղ տանք։

IV

Այդ ձևով, կրկնում ենք, մենք միայն մի [illegible] արդիւնքի կը հասնենք, կարող ենք մի յայտնի չափով ազատել և պահպանել կորստից Քիւրդստանի հայերին։ Այս պայմանների մէջ, որոնք տիրում են այնտեղ, եթէ շատ դժուար չասենք, այնքան էլ հեշտ չէ կանոնաւոր կրթական գործ սկսել. ուրիշ կերպ էլ չէ կարող լինել, քանի որ ժողովուրդը թշուառ է, օրվայ հացին կարօտ, սեփական աշխատանքի արդիւնքից զրկված, հողազուրկ և միշտ կողոպտված, չարչարված։ Այսպիսի պայմանների մէջ մի ժողովուրդ չէ կարող մտածել իր զաւակների կրթութեան մասին, նրա մտածմունքի առարկան է օրվայ ապրուստը հայթայթել։

Եթէ ուզում ենք տալ նրան օրինաւոր կեանք, պէտք է հիմնօրէն փոփոխել տիրող պայմանները, դնել այդ ժողովուրդը բոլորովին այլ պայմանների մէջ, ազատել հարկերից և հարստահարութիւններից, ապահովել նրա սեփական աշխատանքը և այլն։ Ահա այս դէպքում նա և տնտեսապէս կը բարւոքվի և բնականաբար առաջ կը գայ կրթութեան պահանջը, ու արագ կերպով կը տարածվի և սիրով ընդունելութիւն կը գտնի բոլոր ազգաբնակութեան կողմից։

Բայց թող սխալ չը հասկացվի. այդ ասելով ես դեռ չեմ ասում, որ քանի այդ չը կայ, պէտք է ձեռքներս ծալենք և նստենք. ոչ, մինչև այդ լինելը պէտք է, նոյն իսկ անհրաժեշտ, զանազան միջոցներով—դպրոցի, գրագիտութեան, քահանայ տալով—պահել նրան կորստից, բայց չը պէտք է մոռացութեան տալ և այն հանգամանքը։

Ի՞նչ հնար կայ մեր ձեռքին։

Պարսկական Քիւրդստանում, գլխաւորապէս Սօուղ-Բուլաղ գաւառամասում, Նազարբէգեանները ունեն բաւական գիւղեր, եթէ չեմ սխալվում, մօտ 14—16, և ինչպէս լսում ենք, այդ գիւղերը անհամեմատ բարւոք կեանք են վարում և լաւ պայմանների մէջ են,—չը կան այն առասպելական հարկերը, մի շարք հարստահարութիւնները և կողոպուտները, մի խօսքով, ժողովուրդը ապրում է գոհ։ Այդ գիւղացիները ի հարկէ բոլորն էլ քիւրդեր են, միայն 30-ի չափ տուն հայ կան։

Ես վերջին օրերս առիթ ունեցայ խօսել պ. Զ. Նազարբէգեանի հետ այդ մասին. նա մտածում է յարմար կենտրօնական գիւղեր կամ կալուածքներ ձեռք բերել և այնտեղ տեղափոխել բոլոր հայերին, եթէ հնարաւոր չէ բոլորին, գոնէ մեծ մասը։ Միջոցը ամենադրական է և մի և նոյն ժամանակ կտրուկ, որով միանգամայն և հիմնօրէն կը կերպարանափոխվեն հայերի տնտեսական պայմանները, կը վերանան ծանր հարկերը, կունենան սեփական հող և տուն, աշխատանքի արդիւնքը իրանց կը մնայ, կազատվեն հարստահարութիւններից և այլն։ Ժողովուրդը կը բարձրանայ թշուառութիւնից և կը ստեղծվի բարեկեցիկ կեանք։

Պ. Նազարբէգեանի մտադրութիւնը ցանկալի էր, որքան կարելի է, շուտ գործադրութիւն գտնէր և ձեռնարկվէր, աչքի առաջ ունենալով այդ մի բուռն հայերի ներկայ յուսահատական վիճակը, ներկայումս տիրող թշուառ կացութիւնը։ Եւ մենք միանգամայն հաւատում ենք, որ ժողովուրդը գրկաբաց և սիրով կընդունէ այդ միջոցը, կը տայ իր համաձայնութիւնը։

Դա է միակ գործնական հնարը, որը արագացնելու և աջողեցնելու համար իւրաքանչիւր ձեռնհաս ու կարող անհատ չը պէտք է խնայէ իր աջակցութիւնը։ Խնդիրը շատ կենսական և մի և նոյն ժամանակ վերին աստիճանի լուրջ է, ահա թէ ինչու ամեն մէկ ինտելիգենտի և ձեռնհաս անձնաւորութեան օգնութիւնը անհրաժեշտ է։

Այս հարցը արծարծելով և հրապարակ դնելով հրաւիրում ենք այդ անձնաւորութիւնների և գործին տեղեակ ու մօտիկ անհատների ուշադրութիւնը և սպասում նրանց ձայնին. ցանկալի է, որ բազմակողմանի կերպով ուսումնասիրվի այդ հարցը և շատ կարծիքներ լինեն այդ խնդրի վերաբերմամբ։

Հնարաւո՞ր է այդ և ինչ միջոցներով։

Եր. Ֆրանգեան

Թաւրիզ.

պոլի նահանգի և Կուբանի ու Տէրէքի շրջանների վրայ: Բաժանմունքը կը սկսէ իր գործունէութիւնը փետրվարի 1-ից:

—

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, որ ներքին գործերի մինիստրութիւնը հերթական է դարձրել անասնաբուժական մասը երկրագործութեան և պետական կալուածների մինիստրութեան իրաւասութեան յանձնելու հարցը:

—

Մօսկվայի լրագիրները հաղորդում են. որ ռուս հռչակաւոր նկարիչ Վ. Է. Մակօվսկի վրտանգաւոր հիւանդ է: Քիչ ժամանակ առաջ վերադառնալով դէպի հեռաւոր Արևելք կատարած ճանապարհորդութիւնից՝ նա Պետերբուրգ հասաւ բոլորովին հիւանդ՝ վարակված սև ծաղկով: Հիւանդը առանձնացրած է. ամենքը թողել են նրան, նրա մօտ մնացել է միայն որդին, որ անձնուիրաբար խնամում է հիւանդին:

—

ԳՕՐՈՒՑ մեզ գրում են. «Կիրակի, յունվարի 12-ին, ճաշի պատարագի վերջում, ս.Ստեփանոս եկեղեցում, նախաձեռնութեամբ երեք երէցփոխների, հանդիսաւոր հոգեհանգիստ կատարվեց ի յիշատակ մեր անմահ հրապարակախօս Գրիգոր Արծրունու՝ նրա մահվան տասնամեակի առիթով: Եկեղեցին լիքն էր երկսեռ համակրող հասարակութեամբ, որի համարեա կէսը վրացի հասկացող երիտասարդներ էին կազմում, որոնք լսելով Գրիգոր Արծրունու համար կատարվելիք հոգեհանգստի մասին աշխատել էին յարգել նրան իրանց ներկայութեամբ: Երէցփոխները աշխատել էին ինչքան կարելի է շքեղացնել հանդէսը: Եկեղեցու յատակի վրա փռել էին թաւշեայ գորգեր, մէջտեղը դրած էր դիազարդի սեղանը, վրան փռած ամենաթանգագին դիազարդ, որի վրա գրված էին մէկ գեղեցիկ պսակ, արծաթէ կազմով աւետարան և խաչ: Դիազարդի չորս կողմերին դրված էին չորս մոմակալներ իրանց հաստ մոմերով, որոնց վրա սև թելից ժապաւէններ էին չինած: Հոգեհանգստից առաջ Ցակովբ քահանայ Խուցեանցը դիմեց ժողովրդին մի քարոզով վրաց լեզուով, ծանօթացնելով ներկայ եղողներին Արծրունու կեանքի և գործունէութեան հետ,—թէ ինչպէս Արծրունին 72 թըւականին, երբ առաջին անգամ գրիչը վերցրեց «Մշակ» լրագիրը հրատարակելու, այն օրից ուխտել էր, որ միշտ սէր և միաբանութիւն քարոզէ մեր Կովկասի հայ, վրացի, մահմեդական և այլ ցեղերի մէջ և այդ ուխտը նա կատարում էր մինչև իր վերջին շունչը: Ներկայ եղող հասարակութիւնը շատ զգացված հեռացաւ եկեղեցուց, շնորհակալութիւն յայտնելով երէցփոխներին, որ նրանց շնորհիւ մեր Գօրին էլ յետ չը մնաց ուրիշ քաղաքներից և կատարեց իր պարտականութիւնը դէպի Արծրունու յիշատակը»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄՕՏԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԱՊԱԳԱՆ

—

Քաղաքական աշխարհը առհասարակ ենթակայ է պատահարների և քաղաքագէտներն են, որ շատ անգամ իրանց անխելք խորամանկութեամբ ձգտում են յետաձգել պատմութեան պահանջները և ուժով կանգնեցնել նրա ընթացքը: Սակայն պատմութիւնը հազարաւոր անգամ ապացուցել է քաղաքագէտներին, որ նրանք չեն ազգերի վիճակի վերջնական դատաւորը, այլ պատմական անողոք անհրաժեշտականութիւնը և ազգերի էական պահանջներն են պատմութեան գլխաւոր գործօնները: Քաղաքագէտները յայտնի չափով միայն կամ նըպաստում են պատմութեանը կամ ժամանակաւորապէս կանգնեցնում են նրա ընթացքը: Մեծ մասամբ նրանք ազգերի դժբաղդութեան են ծառայել:

Քաղաքագէտների շնորհիւ է, որ դարերի ընթացքում հակաքաղաքակիրթ պետութիւններ են ապրել աշխարհում՝ ծանրանալով անմեղ ազգերի վրա և վշտի ու չարիքի ովկիանոսներ են անցել ազգերի գլխին:

Ճիշդ այդ պատճառով է, որ դեռ մինչև այսօր ապրում է Թիւրքիան: Սակայն, ինչպէս ասացինք, պատմութիւնը իր ընթացքը առաջ է տանում և քաղաքագէտների շինծու և սխալ մտածմունքները ջախջախվում են պատմական ճշմարտութեան հզօր հոսանքի տակ:

Այդ տեսակէտից վերին աստիճանի հետաքրքրական է ռուսաց «Новое Время» լրագրի առաջնորդող յօդուածը անցեալ դեկտեմբերի 29-ից: Ռուսաց այս պահպանողական և ազդեցիկ թերթը մի մեղայական է գրել ագիտացած քաղաքագէտների բերանից նրանց ընթացքի համար Թիւրքիայի վերաբերմամբ:

Դարերի ընթացքում Ռուսաստանը, ասում է «Новое Время», Արևելքում քրիստոնեաների պաշտպանի դեր էր կատարում, բայց հայկական կոտորածների ժամանակ մենք հրաժարվեցինք այդ դերից և այս պատճառով այսօր Գերմանիան է թագաւորում Թիւրքիայում:

Վերոյիշեալ յօդուածը վերին աստիճանի հետաքրքրական է այն տեսակէտից, որ հզօր Ռուսաստանը, չը նայելով Գերմանիայի պաշտպանութեան, այժմ այլ ևս ծածկելու միտք չունի իր դերը մերձակայ Արևելքում: Ահա միմիայն Ռուսաստանի շնորհիւ Մակեդօնիան այսօր վաղը ստանալու է վարչական նոր կազմակերպութիւն և եթէ հաւատանք արտասահմանի թերթերին, Բեռլինի դաշնադրութիւնը նոր խորհրդածութիւնների նիւթ պիտի դառնայ մօտակայում եւրօպական պետութիւնների կողմից: Շատ հաւանական է, որ հայկական խնդիրը հերթական հարց դառնայ Ռուսաստանի համար, և նա միակ պետութիւնն է, որի վրա դարձրել է հայ ազգը դարերի ընթացքում իր սփոփանքի կարօտ աչքերը:

Ընթերցող

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Թէհրան, դեկտեմբերի 30-ին

Ամսիս 29-ին օրիորդներ Վարդիթեր և Մարի-Հրանոյշ տեղիս թատերասէրների խմբի մասնակցութեամբ ներկայացրին «Մարի-Ժան» կամ «Մայրական սէր»:

Մեզ համար շատ հետաքրքիր էր տեսնել դերասանուհիների խաղը, որովհետև այստեղ և առհասարակ Պարսկաստանում թատրօնը, գեղարուեստը շատ դանդաղ, կրիայի քայլով է առաջ գնում: Չը կան առանձնապէս գեղարուեստով պարապող անձինք, ներկայացումների կազմակերպութեան գործը միշտ ընկնում է ուսուցիչների վրա, որոնք հազիւ հազ մէկ կամ երկու ներկայացում են աջողեցնում, իսկ շատ անգամ էլ բոլորովին ձեռնունայն մնում:

Եւ ահա յարգելի օրիորդների յանկարծակի այստեղ գալը հայ հասարակութեանը մեծ ուրախութիւն պատճառեց: Կարճ ժամանակամիջոցում օրիորդներները իրանց շրջապատված գտան մի խումբ երիտասարդներով, որոնք պատրաստ էին ի սէր թատրօնի, ի սէր գեղարուեստի նրանց ամեն մի ցուցմունքը կատարել: Դերասանուհիներն էլ, ոգևորված այդ անսպասելի աջողութիւնից, իսկոյն ձեռնամուխ եղան գործին:

Ներկայացումները տեղի ունեցան Դարվազա-Կազուինի ազգային վարժարանի դահլիճում: Ներս եմ մտնում ուսումնարանի գաւիթը, խուռն բազմութիւնը լցված էր այդտեղ, ածում էր այստեղի ամենայայտնի երաժշտական խումբը: Դահլիճում տեղ չը կայ անց կենալու, ժողովուրդը տոմսակ է պահանջում, տոմսակ չը կայ:

Օր. Վարդիթերի խաղը մեծ տպաւորութիւն թողեց հանդիսականների վրա: Ձայնած ձեւած չարժումները ամբողջապէս կլանել էին հանդիսականներին. շատերի աչքերից արտասունք էր թափվում: Այդ օրը Թէհրանի հայ հասարակութիւնը ճաշակեց իսկական գեղարուեստի քաղցրութիւնը, նոր զգաց թատրօնի վեհ ու վսեմ նշանակութիւնը: Աչքի էին ընկնում իրանց խաղով ոչ միայն Վարդիթերը, Մարի-Հրանոյշը, այլ և ամբողջ խումբը, խաղի բոլոր ժամանակ նկատվում էր հմուտ արուեստագէտի ձեռքը: Յարգելի օրիորդները առանձնապէս խնամք ու հոգս էին տարել ամեն մի դերակատարի ձայնի, չարժումների և ամբողջապէս ընդհանուր խաղի վրա:

Գովելի է Ֆէլէկեան քոյրերի եռանդը: Սրանց իրաւամբ կարելի է մեր մէջ գեղարուեստի տարածողներ անուանել: Ով արդեօք մեր դերասաններից այնքան նեղութիւն, դժուարութիւններ յանձն կառնէր, հարիւրաւոր վերստեր ճանապարհ կը կտրէր հեռաւոր արևելք, Թէհրան կը գար: Ասում եմ, որքան էլ յարգելի օրիորդները այլ նպատակով եկած լինեն, բայց այնուամենայնիւ մեր աչքի առաջ միշտ գովելի ու համակրելի կը լինեն նրանք մեզ համար: Ցանկանում ենք էլ աւելի եռանդ, տոկունութիւն օրիորդներին:

Մի քանի խօսք և դրսի կարգադրութիւնների մասին: Նախ դահլիճում տիրում էր կատարեալ անխնամութիւն, շատ քչերն էին իրանց տեղում: Երկրորդ, կարգադրիչները, օգտվելով հասարակութեան հետաքրքրութիւնից և բուռն ցանկութիւնից, տոմսակ չունեցողներին տուել էին կոնտրմարկաներ, բայց երևակայեցէք, կանգնելու համար սովորական գինը եղել է 1 ղրան, այդ օր դարձել էր 20 ղրան: Նոյնպէս և ահագին գներով էին ծախում խմիչքները և ուտելիքները բուֆէտում: Այդ բոլորը միանգամայն զզուեցրեց հանդիսականներին. լաւ կը լինէր, որ յարգելի դերասանուհիները նոյնպէս առաջուց հոգ տանեն նաև դրսի կարգադրութիւնների ու բուֆէտի մթերքների գների վրա:

Տառուկ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«Neue Freie Presse» լրագիրը հետևեալ կենսագրական տեղեկութիւններն է հաղորդում Թիւրքական նոր մեծ-վեզիր Ֆէրիդ-փաշայի մասին: Մեծ-վեզիրը ծագումով ալբանացի է Վօլօնից, որ գտնվում է Ադրիատիքեան ծովի արևմտեան ափին: Նա այժմ 55 տարեկան է: Իր կրթութիւնը նա ստացել է Կ. Պոլսում: Ֆէրիդ-փաշա շատ լաւ խօսում և գրում է ֆրանսերէն. նա ստացել է կատարելապէս եւրօպական կրթութիւն: Մեծ-վեզիրը ազատամիտ գաղափարներ է դաւանում և ունի գործելու մեծ եռանդ: Իր ծառայութիւնը նա սկսել է Կ. Պոլսում և մի քանի տարի չարունակ եղել է պետական խորհրդի անդամ: Վերջին պաշտօնը, որ նա վարում էր, Ղօնիայի նահանգապետութիւնն էր Փոքր-Ասիայում: Այս պաշտօնում նա շատ ապացոյցներ է տուել իր վարչական ընդունակութիւնների և զարմանալի եռանդի: Ղօնիային մատուցած նրա ծառայութիւնները շատ նշանաւոր են: Ֆէրիդ-փաշան մի շատ յայտնի անձնաւորութիւն է Կ. Պոլսում և մանաւանդ նրա եւրօպական գաղութի և դիպլօմատիական շրջանների մէջ, որովհետև նա այդ շրջանների հետ միշտ մօտ յարաբերութիւններ է ունեցել և շատ բարեկամներ ունի եւրօպացիներից:

—«Temps» լրագրին հաղորդում են Հռոմից, թէ գերմանական Վիլհէլմ II կայսրի ուղևորութիւնը դէպի Հռոմ, պաշտօնական տեղեկութիւններին նայելով, տեղի կունենայ առաջիկայ մայիս ամսի 11-ին: Գերմանական կայսրուհին չի մասնակցի այս ճանապարհորդութեան, որովհետև գերմանական կայսրը այցելութիւն է տալիս իտալական թագաւորին, որ այցելել է Բերլին միայնակ, առանց իր ամուսնու:

—Սօֆիայից «Нов. Время» լրագրին հեռագրում են յունվարի 9-ից (22-ին) հետևեալը. «Այստեղ ժամանեց «Daily News» լրագրի թղթակից Մակդօնալդ, որը նպատակ ունի ուսումնասիրել մակեդօնական փախստականների դրութիւնը Բօլգարիայում: Վաղը նա գնում է Դուբնիցա, ապա կը պտտի ամբողջ Բօլգարիայում և կայցելէ գլխաւորապէս փոքր քաղաքները և գիւղերը տնտեսական դրութեան և ուսումնարանական գործի հետ ծանօթանալու նպատակով Բօլգարիայում:

—Պարմայի մօտ բացված է մի գերազանց յատկութեան նաւթաղբիւր: Այդ աղբիւրը առաջինն է Իտալիայում:

—«Figaro» լրագրի աշխատակիցը նորերս խօսակցութիւն ունեցաւ բօլգարական ֆինանսների մինիստր Սարաֆօվի հետ Պարիզում՝ մակեդօնական գործերի դրութեան մասին: Գործերի դրութիւնը Մակեդօնիայում, մինիստրի խօսքով, ներկայումս աւելի սպառնալի է, քան երբ և իցէ: Եթէ շուտով իրական ռէֆօրմներ չը մտցնվեն, գարնանը ընդհանուր ապստամբութիւն կը բռնկվի, որ բոլորովին նման չի լինի այն հատ հատ բռնկումներին, որոնց ընտելացել է Եւրօպան: Անհրաժեշտ ռէֆօրմների գլխաւոր կէտերն են. 1) քրիստոնեայ նահանգապետ Մակեդօնիայում, որ պէտք է նշանակվի պետութիւնների հաւանութեամբ. 2) ֆինանսների և հարկահաւաքութեան ռէֆօրմ. 3) վարչութեան վերակազմութիւնը. 4) պաշտպանութեան օրգանների վերակազմութիւնը (ժանդարմէրիա, ոստիկանութիւն և այլն): Նոր չարժման առաջն առնելու ժամանակամիջոցը փետրվար ամիսն է: Փետրվարին պէտք է յայտնի լինի, թէ ինչ են ուզում անել պետութիւնները: Այլապէս ուշ կը լինի: Բօլգարական կառավարութիւնը հաստատ վճռել է ամեն ջանք գործ դնել կօրրէկտ մնալու համար և խիստ չէզոքութիւն կը պահպանէ, բայց ոչ ոք չէ կարող նախագուշակել, ոչ էլ նախատեսել, թէ ինչ ազդեցութիւն կանէ բօլգարական ժողովրդի վրա այն չարժումը, որ առաջ կարող է գալ նոր խլրտումներից:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

15 յունվարի

ԲԵԼԳՐԱԴ: Ուսկիւբի ռուսաց հիւպատոս Մաշկով տեղափոխված է Բիթլիս, իսկ Պրիզրէնի հիւպատոս Բելեաեվ—Ուսկիւբ նոյն պաշտօնով:

ՍՕՖԻԱ: Օտար կառավարութիւնները, բացի գերմանականից, համաձայնվեցին բանակցութիւններ վարել առևտրական նոր դաշնագրերի մասին:

ԽԱՐԲԻՆ: Յունվարի 19-ին Կայիւն և Պիէլին կայարանների միջև վագօնից դուրս՞են գցված քսան սպանված և վիրաւորված չինացիներ:

ԲՕԼՕՆԻԱ: Այն պրօֆէսօրը, որ գտել է հակաթոքախտային շիճուկը, յայտնում է, թէ իր գիւտը գիտնական բնաւորութիւն ունի, գործադրվել է կենդանիների վրա և ստացված են աջող հետևանքներ:

ՀՌՕՄ: «Tribuna» հաղորդում է, թէ պետական գանձարանի մինիստր Բրօլլիօ հիւանդութեան պատճառով հրաժարական տուեց՞իր պաշտօնից: Եթէ Բրօլլիօյի հիւանդութիւնը շարունակվի, հաւանական է, որ նրա հրաժարականը կընդունվի: Պետական գանձարանի մինիստրի պաշտօնը ժամանակաւորապէս յանձըն կառնի Կարկանօ:

ՎԻԷՆՆԱ: «Wiener Zeitung» հաղորդում է, թէ կայսրը որոշել է զրկել կրօնպրինցէսային նրան պատկանած իրաւունքներից, պատիւներից և աբտոնութիւններից. զրկումը կը մնայ նոյնութեամբ նաև այն դէպքում, եթէ ամուսնալուծութեան դատի հետևանքը լինի նախկին կոչումի վերադարձը:

ՌԻԳԱ: Թագաւոր Կայսրը նուիրեց Ռիգայի գեղարուեստասէրների ընկերութեան նկարիչ Ադամսօնի «Նաւի վերջին հառաչանք» պատկերի ձևակերպութիւնը:

16 յունվարի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Յունվարի 15-ին. «Օրէնսդրութիւնների ժողովածու և կառավարութեան կարգադրութիւնների մէջ» մէջ հրատարակված է նոր ընդհանուր մաքսային տարիֆը եւրօպական առևտուրի վերաբերմամբ: Կատարելով նոր տարիֆի կազմութիւնը առևտրական դաշնագրերի վերաքննութեան ժամանակ, ֆինանսների մինիստրութիւնը հետևել է այն պետութիւնների օրինակին, որոնք հէնց այս առիթով կարեւոր համարեցին վերամշակել իրանց ընդհանուր մաքսային տարիֆները և նրանց մէջ փոփոխութիւններ մտցնել՝ ազգային աշխատանքը հովանաւորելու միջով: Ֆինանսների մինիստրութիւնը չէ՞ ղեկավարվել այս հարցում ցանկութեամբ՝ աւելացնելու մաքսահարկերը ինչ էլ որ լինի. եթէ չաջողվի առևտրական նոր դաշնագրեր կապել, այդ դէպքում մինիստրութիւնը ստիպված կը լինի գործադրել չափազանց բարձրացրած տարիֆ, որը ամենից առաջ վնաս կը պատճառէ այն պետութեան, որ դրել է այդ տարիֆները: Ռուսական տարիֆի մէջ փոփոխութիւնները արված են շատ զգոյշ և ճշտութեամբ համաձայնեցրած են մեր տնտեսական կեանքի և միջազգային մրցութեան փոփոխված պայմանների հետ: Աւելացումը գործադրվել է ոչ՞ ամբողջ տարիֆի վերաբերմամբ. շատ յօդուածներում նա համարվել է բաւարար՝ պաշտպանելու մեր արդիւնաբերութեան և արդիւնագործութեան շահերը: Միւս փոփոխութիւնները վերաբերում են մասամբ ապրանքների նոր կլասիֆիկացիային, մասամբ աւելի մանաւորացման: Նոր տարիֆի և մաքսային օրէնքի առանձնայատկութիւնը կայանում է նրանում, որ նրա մէջ չէ յիշված նրա գործադրութեան ժամանակամիջոցը. ֆինանսների մինիստրին իրաւունք է տուած խնդրել "Նորին Մեծութեան Բարձրագոյն ցուցումները տարիֆը գործադրելու ժամանակամիջոցի և գործադրութեան եղանակների վերաբերմամբ:

ՊԱՐԻԶ: Պարլամենտին վաղը կը բաժանվի «դեղին գիրք» մակեդօնական գործերի մասին:

ԴՐԷԶԴԷՆ: Թագաւորը հրաժարվում է հաստատել կրօնպրինցի ամուսնական հարցին վերաբերեալ դատավճիռը: Դատավարութիւնը յետաձգված է մինչև յունվարի 27-ը:

ԼՕՆԴՕՆ: Ռօկֆէլէր մտադիր է 700,000 դոլլար նուիրել թոքախտի դէմ ուղղված միջոցի գիւտի համար:

ՎԻԷՆՆԱ: Պատգամաւորների ժողովում կառավարութիւնը առաջարկեց Աւստրիայի և Ունգարիայի մէջ եղած տնտեսական միութեան շարունակութեան վերաբերեալ մի նախագիծ:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ

ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակէ օրերից։

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հիւանդ.

ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։

Մ. Գ. ԱԻԵՑԻՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մորթու, վեներական և վիրաբուժութիւն։

Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—11—12 ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.

Կ. Ի. ԳՁԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.

Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—1—1½ ժ. Ներքին և երեխայոց հ. երկուշ. չորեք. ուրբաթ։

Ա. Գ. ԿԱՐԱԳԵՑԵԱՆՑ—1—1½ ժ. Ներքին և երեխայոց հ. երեքշ. հինգշ. շաբաթ։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ն. ՌՈՍՏՈՄԲԷԿՈՎ—5—6 ժ. վիրաբուժ. և մորթու հ. (ելեկտրաբուժ.)։

Ն. Ս. ԼԻՒԲԵՑԿԻ—6—7 ժ. Նեարդային (ելեկտրաբուժ) ներքին և վեներական հ.

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՇՉԵՐԲԻՆԻՆԱ—7—7½ ժ. մանկաբարձութեան և կանանց հ.։

Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—7½—8 ժ.

Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—7½—8 ժ.

Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Օ. Ց. ԱՌՎԱՆԻՑԱԿԻ—տանը. ծաղկահատ և բժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

բժշկապետ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ

Թիֆլիսի զինւորական շինարարական մասնաժողովը յայտարարում է, որ այս յունվարի 22-ին, առաւօտեան 10 ժամին, նրա նախագահի բնակարանում (Սուդեբնայեա փողոց № 68) նշանակված է աճուրդ՝ հետեւեալ աշխատանքները կապալով տալու.—1) Մասնաժողովի նիւթերից՝ ա) հողային՝ մօտ 1500 խորանարդ սաժէն, բ) հիմք շինել՝ մօտ 345 խոր. սաժէն, գ) շինութիւն ցօկոլի, մօտ 90 խոր. սաժէն և դ) պատ շարել մօտ 2.320,000 հատ աղիւսով։ 2) Կապալառուի նիւթերից—ա) Ասֆալտի յատակի շինութիւն ¾ դ. հաստութեամբ, մօտ 600 քառ. սաժէն, բ) առանձնացնող չերտի շինութիւն, ½ դ. հաստութեամբ, մօտ 500 քառ. սաժ. և գ) ասֆալտի պլինտուսներ մօտ 780 պօդ. սաժ. 3) բետօնի հիմք շինելը ասֆալտի և տախտակեայ յատակների տակ մասնաժողովի նիւթերից մօտ 780 քառ. սաժէն։

Այս աշխատանքների մանրամասն պայմանները կարելի է տեսնել ամեն օր մասնաժողովի գործավարի մօտ (Սուդեբնայեա փող. № 10, բն, 7)։

Այն անձինք, որոնք կամենում են մասնակցել աճուրդին, պէտք է վկայագիր ունենան իրանց անձի մասին և գրաւական ներկայացնեն՝ բոլոր աշխատանքների համար, բացի ասֆալտի աշխատանքներից, ոչ պակաս քան 5% աշխատանքների արժէքից, իսկ ասֆալտի աշխատանքների համար 10%։ Գրաւականը կարելի է ներկայացնել կամ առձեռն դրամով և կամ տոկոսաբեր թղթերով, որոնք ընդունվում են պետական կապալների ժամանակ։ 1—3

Վլադիկավկազի հայոց եկեղեցու համար հարկաւոր՝ է մի

ՀՄՈՒՏ ՏԻՐԱՑՈՒ,

որ կոմենայ ռոճիկ և օրինակատարութիւններից արդիւնք՝ միասին 5—600 րուբլի։ Դիմել Владикавказъ. Ктитору Б. Тəръ-Асатурову. 4—6

Գեղարուեստին Նպաստող Ընկերութեան

ՊԱՏԿԵՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ՓԱԿՎԵԼՈՒ Է

ամսիս 19-ին, կիրակի օր. Բաց է Զինուորական Թանգարանում ամեն օր, առաւօտեան ժ. 10-ից մինչև ժ. 5 կէսօրից յետոյ։ 2—3

Տպւած լոյս կը տեսնէ

ՄԿՐՏԻՉ ՄԱՐԻԿԵԱՆՑԻ

ՄԱՐՕՒ ԱԼԲՈՄԸ

Բանաստեղծութիւններ

Հրատ. Աւ. Մել. Տէր-Սարգսեանցի

Գինն է 20 կոպ.

Վաղորօք կարելի է դիմել վաճառատուն «Հաւանա», Սարգիս Մարիկեանցին, Գոլովինսկի, № 8։ 3—3

Продается въ Тифлисѣ

КОНДИТЕРСКАЯ И БУЛОЧНАЯ

А. Б. РОЛЛОВА

Фирма существуетъ съ 1843 года Объ условіяхъ узнать Вельяминовская, № 4. 2—7

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Շաբաթ, յունվարի 18-ին, նշանակված է

ԴԻՄԱԿԱՀԱՆԴԷՍ

սովորական կարգով 2—3

Լոյս տեսաւ

ՏԻԳՐԱՆ ԱՄԻՐՋԱՆԵԱՆՑԻ

ՌՈՒՍԵԱԼ ՊԱՆԴՈՒԽՏ

(Վանեցոց կեանքից)

Գինն է 15 կոպ.

Ամփոփեց Խ. Տէր-Ցովհաննէսեան

Դիմել՝ Գուտտենբէրգ, Կենտրոնական և Կովկասեան գրավաճառանոցներին։ 2—3

Վաճառվում է Թիֆլիսում

Խ. Բ. ՌՕԼԼՕՎԻ

ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐԻ ԽԱՆՈՒԹԸ

Ֆիրման գոյութիւն ունի 1843 թւականից։ Պայմանների մասին իմանալ Վելեամինօվսկայա փողոց, № 4։ 2—7

ԲԺԻՇԿ Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

Ընդունում է մասնաւորապէս սիֆիլիս, մորթու և վեներիական ախտ ունեցող հիւանդներին։ Քիմիկօ-միկրօսկոպիական կաբինէտ, որտեղ ընդունվում են կաթի, խորխի, մէզի և արեան անալիզներ։

Առաւօտեան 11—1 ժ.

Երեկոյեան 4—6 ժ.

Բեբուտօվսկայա փողոց № 41. տուն Արարատեանի։ Бебутовская ул. № 41. Домъ Араратова. 45—150

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Ա. Մ. Խան-Աղեան

Ընդունում է հիւանդներին 9—2 եւ 4—6 ժ. Երեւանեան հրապարակ, տուն Խարազեանի № 8։ (4. ե. 4.) 31—100

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

ՕՐ. Ս. ՇԵՐՄԱԶԱՆԵԱՆ

Շարունակում է հիւանդների ընդունելութիւնը։

Առաւօտեան ժամը 9—2

Երեկոյեան ժամը 5—7

(4. 4.) 36—105

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԱԼԲՈՄ

ՀՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՅՎԱԶՕՎՍԿՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ամենաթանգագին սլոնովի և կրաչէնի թղթի վրա 14 տպագրական թերթից բաղկացած, մեծադիր 36—27 սանտ. մեծութեամբ, 60-ի չափ պատկերներով, և գեղանկար վինետկաներով մօդէրն ստիլի։ Ալբոմը բաղկացած է երեք գլխաւոր բաժանմունքներից՝ 1) Կենսագրական—գրական—գեղարուեստական. 2) Նկարչական և 3) Երաժշտական։ Ալբոմին մասնակցում են, թէ հայ և թէ օտարազգի յայտնի նկարիչներ և երաժիշտներ։

Գինն է առանց կազմի 3 ր. 50 կ. ճանապարհածախսով—4 ր. չքեղազարդ կազմով—4 ր. 50 կ. ճանապարհածախսով—5 ր.։ Ուղարկվում են նաև վերադիր վճարով միմիայն նրանց, որոնք կանխիկ վճարում են 2 րուբլի։

Հասցէն.—С. Петербургъ, Императорская консерваторія, Г-ну Егише Багдасарянцу или Академія Художествъ г-ну Д. Окроянцъ. 1—10

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ ԵՒ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

ՍՈՒԽԱԿ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ազգային լիակատար երգարանի առաջին հատորը՝ հինգերորդ տպագրութեամբ, բարեփոխած թէ հին, գործածական և թէ նոր երգերով և բանաստեղծութիւններով, բաղկացած 382 մեծադիր երեսներից։ Գինն է 1 ր. 20 կ.։ Ցանկացողները դիմում են Բագու, «Սոխակի» հրատարակչին, սոյն հասցէով. Протоіерею Григорію Григоріанцъ, Баку. 1—4

ՆԵՐԱՐԿՈՒՄՆ ՄԱՏԻԿՈՒ

(INJECTION AU MATICO)

Գրիմօ և ընկ դեղագործների թոյլ է տրված Ռուսաստանում։ Այս հեղուկի մէջ չահագործված են պերուանեան Մատիկօ բոյսի յատկութիւնները, մի բոյս, որ զարմանալի կերպով բժշկում է հոնորէյը (սերմնաթափութիւն) և մի քանի տարվայ ընթացքում համաշխարհային հռչակ է ստացել։ Ծարճ ժամանակում բուժում է ամենազօրեղ սերմնաթափութիւնները։

Պարիզ, 8 Rue Vivienne և գլխաւոր դեղատներում։

(2, 17) 2—24

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ

Լ Ա Բ Օ Ր Ա Տ Օ Ր Ի Ա

Գ. ՓԱՍՏՐՄԱՃԵԱՆԻ

ԴՕԿՏՕՐ ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ

Քիմիական անալիզներ (որակական եւ քանակական) ամեն տեսակ նիւթերի՝ հանքեր, հանքային ջրեր, գիւղատնտեսական նիւթեր եւ այլն եւ այլն։

Տեխնիկական փորձեր եւ խորհուրդներ։

Դիմել՝ Тифлисъ, Кавказская Центральная Лабораторія Доктору химіи Г. Пастермаджіянъ, Вельяминовская ул., д. Лорисъ-Меликова, № 19. 17—24

Մոսկվա 1865 թ. — Մոսկվա 1882 թ.

Ստոկհոլմ 1876 թ. — Նիժնի-Նովգորոդ 1896 թ.

ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐԻ

ԵՒ ՌԵՏԻՆԻ ՍՈՒՐԻՇ ԻՐԵՂԷՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ԱՄԵՆԱԲԱՐՁՐ ՊԱՐԳԵՒ (GRAND-PRIX)

Պարիզի ցուցահանդէսում տրված է Ռուսաստանից ՄԻՄԻԱՅՆ

ՌԵՏԻՆԻ ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻ ՌՈՒՍ-ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ

որ հիմնված է 1860 թւականին

Խնդրում ենք ՌԵՏԻՆԻ ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐ գնելիս ուշադրութիւն դարձնել կրունկների հետեւեալ կնիքի վրա

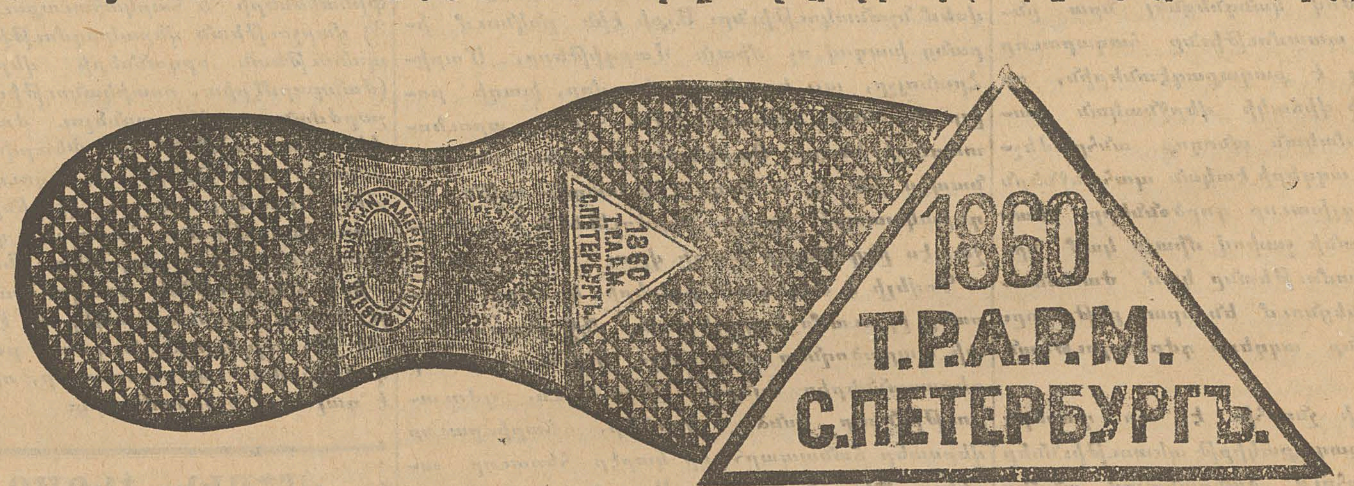

Մանաւանդ ընկերութեան հիմնարկութեան «1860» թւականի եւ «Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ», խօսքերի վրա՝ կարմիր եռանկիւնու մէջ (գործարանի կնիքը)։

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԾԱԽՍ ԿԱՏԱՐՈՒՄ Է

„ԼԷՕՊՕԼԴ ՆԷՅՇԷԼԷՐ“ առեւտրական տունը

Ս.-Պետերբուրգում, Մոսկվայում, Ռիգայում, Օդէսայում, ՌՕՍՏՕՎՈՒՄ ԴՕՆԻ ՎՐԱ Եկատերինբուրգում, Քիշնեւում եւ Խարկովում. 22—35